

Dr. Lennart Möller

Exodus Udvandringen fra Egypten. Nye opdagelser bekræfter de bibelske beretninger.

Inner Cube GmbH, 2010. 448 sider.
DKK 299,95. ISBN 9788772472881.

Boganmeldelse af Peter van der Veen und Uwe Zerbst, marts 2012, af Lennart Möller,
*Die Akte Exodus. Neue Entdeckungen über den Auszug aus Ägypten.*¹
Oversættelse af Nicolai Winther-Nielsen 14. september 2020.

Undertitlen på denne rigt illustrerede bog annoncerer en masse nye oplysninger. I den største del af bogen (Del II-IV, s. 104-436) diskuteres Exodus-ruten og ørkenvandringerne. Forfatteren beskæftiger sig også med forskellige andre spørgsmål, som mange læsere af Bibelen længes efter at finde svar på. Forfatteren foreslår desuden en række identifikationer for bibelske personer såsom Josef i Egypten (del 1), Moses, hans stedmor såvel som Exodus' Farao (Del 2). Også placeringen af Abrahams Ur diskuteres samt spørgsmålet om, hvad der forårsagede ødelæggelsen af Sodom og Gomorra (del 1). Desuden går forfatteren også et skridt videre og tackler komplicerede spørgsmål om den indre bibelske og egyptiske kronologi.

Mange billeder, kort og diagrammer inviterer læseren til at engagere sig i bogens fascinerende emne. Disse oplysninger er dog ikke rigtig nye, da den engelske version allerede har eksisteret siden år 2000. Kort efter den dato afviste både Haenssler og Brockhaus forlagene at få bogen oversat og udgivet på tysk. Nu er den så udgivet af Martin Severin. Hvorfor er anmelderne så skeptiske, især når forfattere søger at finde beviser for Bibelens pålidelighed? Årsagen til dette er ikke som journalisten Jörn Schumacher i „pro“ 1/12, s. 40-41 mente, at de lærde ikke ville forvente, at lægen Dr. Lennart Möller kunne give ny indsigt, men derimod at bogen indeholder så mange alvorlige fejl, at man ikke kan anbefale den med god samvittighed. Selvom den tyske redaktør Martin Severin gentagne gange har understreget, at bogen primært søger at identificere placeringen af det historiske bjerg Horeb (som Möller foreslår ligger i Nord-Arabien snarere end på Sinai), spiller de andre argumenter en væsentlig rolle i vurderingen. Og ikke engang Möllers yndlingslokalitet for bjerget Horeb er virkelig overbevisende, hvis man er opmærksom på, hvad egyptiske tekster fortæller os om de steder, der er

¹https://www.academia.edu/1520243/Review_with_Uwe_Zerbst_of_Lennart_M%C3%B6ller_the_Exodus_Case_on_Amazon_and_ABA_information_letter

nævnt i Exodus-historien, for lokaliteterne findes ligget tæt på den østlige grænse til Egypten (se nedenfor punkt 4). Nogle slående fejl vil blive fremhævet her, men de er kun toppen af isbjerget.

1. Josef = vesir Imhotep (s. 67ff.). Der er faktisk en ptolemæisk indskrift fra 3. årh. f.Kr, som vidner om en syv år lang hungersnød under Farao Zosers regeringstid (som levede i det 27. århundrede f.Kr!), den Farao, som Imhotep tjente. Men det er i sandhed alt, der kan foreslås for til at forbinde Josef med Imhotep. Sidstnævnte levede i Det gamle Riges tid i Egypten. Også selvom man er parat til at acceptere, at der er flere større fejl inden for egyptisk kronologi, ville vi stadig have mere end et halvt årtusinde, der ville adskille ham fra Josef. Imhotep var helt bestemt ikke israelit. Egyptiske tekster (omend ikke fra Zosers tid) fortæller os at hans far var adelsmanden Kanefer og at hans mor var fru Khereduankh, mens hans kone blev kaldt Renpetnefret. Möllers forslag om, at Imhotep i virkeligheden var Jakobs søn, der kom fra Kanaan, finder ingen positive arkæologiske beviser til støtte for det.
2. Moses = Farao Thutmosis II (s. 126ff.). Hvis Moses havde været hersker over Egypten som Farao i nogen tid, ville det have været højst bemærkelsesværdigt, at den bibelske forfatter helt ignorerede dette vigtige punkt. Desuden var Thutmosis II ikke søn af israelitterne Amram (2 Mos 6:20), men snarere søn og efterfølger af Farao Thutmosis I med sin sekundære hustru Mutnofret. Han nåede ikke den høje alder på 120 år som Moses gjorde, og må have været ikke meget ældre end tredive, da han døde. Hans mumie blev fundet i den kongelige kiste i Deir el-Bahri i Øvre Egypten. Dette fund gjorde det muligt for forskere at fastslå ganske klart, at han faktisk var Thutmosis I's søn. Ideen om at Thutmosis II er den samme som Moses er derfor meget tvivlsom for at sige det mildt.
3. Tutankhamon = Farao fra udvandringen (s. 162ff.). Möller daterer udvandringen til Tutankhamons (1332-1323 f.Kr.) regeringstid. Men han hæver sine dateringer (såvel som dateringer af hans samtidige) med over et århundrede for at få dem til at matche bibelsk kronologi. Hans nye datoer er 1454-1446 f.Kr. Han gør ham så til en samtidig med Amenhotep III og en forgænger til Akhenaten. Möller ved åbenbart ikke, at et kongelig mumie for nylig hjalp lærde med at identificere Tuts far, nemlig Akhenaten. Følgelig var Tut-hersker c. 20 år efter Amenhotep. Hans placering af erobringen i slutningen af det 18. dynasti er meget problematisk: selv om man følger Möllers uacceptable opjustering, vil erobringen falde inden for senbronzalder IIA perioden, hvor Jeriko kun var en mindre ubefæstet bosættelse. Dens mure var blevet ødelagt flere århundreder tidligere. Også yderligere beviser for en erobring af Kanaan på dette tidspunkt mangler fuldstændigt. En inskription fra Berlin Museum bekræfter nu næsten helt sikkert, at Israel allerede længe har bosat sig i Kanaan før Tutankhamon. Da disse oplysninger er relativt nye, kunne Möller naturligvis ikke have kendt til denne spektakulære ny opdagelse, men alle de andre beviser har været kendt i mange år og dermed gør det det meget svært at acceptere, hvorfor han så let skifter datoer rundt for at få sin model til at fungere.

4. Exodus-ruten (s. 176ff.). Selv Möllers forslag om, at israelitterne krydsede Det Røde Hav øst for Sinai-ørkenen, modsiger bibelske og egyptiske beviser. Stednavnene på Exodus-historien (Ramses, Sukkot, Etam, Jam Suf (Sivhavet), Pi-hakiro, Migdol osv.) kan tydeligt identificeres ud fra de egyptiske kilder (Pi-Ramesses, Tjeku, iw 'tm, p3 twfi, Hnt H3-r-ti, Migdol osv.). De ligger ikke i nærheden af Det røde Hav, men nær Egyptens nordøstlige grænse, tæt på den vestlige del af Sinai.
5. Horeb = Jebel al-Lawz i Arabien (s. 263ff.). Möller foreslår identifikation af det bibelske bjerg Horeb med Jebel al-Lawz i Nord-Arabien. Han og hans kollega hævder at have identificeret israelitiske monumenter i denne region (f.eks. et alter og søjler). Identifikationen er dog meget problematisk. Desuden ignorerer Möller fuldstændig det faktum, at saudiske arkæologer har gravet her og har fundet keramik, der tydeligt kan dateres til den nabatæiske periode (2. årh. f.Kr. - 1. årh. e.Kr.)! Desuden stammer inskriptioner i regionen Jebel al-Lawz ikke fra israelitterne ca. 1400 f.Kr. men fra gammel-arabiske stammer, som slog sig ned her omkring 600-400 f.Kr. En nærmere undersøgelse af inskriptionerne har vist, at de kan identificeres som thamudiske. Også søjler ved Nuweiba, som påstås at være blevet sat op af Salomon for at markere overgangen over Det røde Hav er helt klart ikke fra Salomon, men kan ganske tydeligt identificeres stilistisk som hellenistisk-romersk dato.

Både Lennart Möller og hans tyske kollega Martin Severin ville gøre klogt i at lytte til disse argumenter, som vi har nævnt igen og igen. Det alt for generelle svar, at teorien kunne vise sig i sidste ende at være sand, afslører bare hvor liden forståelse af, hvordan forskere bør udføre deres forskning og misforstår pointen i videnskabelig sandhed.